

Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi

Eda YİĞİT¹

Aliye USLU ÜSTTEN²

Öz

Kelime bilgisi, dil becerilerinin geliştirilmesinde temel unsurdur. Etkin bir öğrenme süreci için de kelimeleri sadece sözlük anlamlarıyla değil, kullanıldıkları bağlamlarla birlikte öğretmek gerekir. Bağlam içinde öğrenilen kelimeler, dilin işlevsel kullanımını artırarak anlamların daha kalıcı hâle gelmesini ve öğrenme sürecinde motivasyonun yüksek olmasını sağlar. Bağlamdan hareketle kelime öğretimi metin içinde kelimenin anlamını doğru bir şekilde kullanma becerisini de kazandırmaktadır. Bu çalışmada, bağlam temelli kelime öğretimi ele alınarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmek için bu yöntemin önemine vurgu yapılmıştır. Çalışmada ayrıca, bağlam ipuçlarının kelime öğretimindeki rolü ele alınmış, bu ipuçlarının öğrencilerin kelimeleri anlamlandırma süreçlerine katkısına işaret edilmiş ve bu yöntemlerin öğrencilerin zihinsel süreçleriyle ilgili etkisi tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda, bağlamdan hareketle kelime öğretiminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin dil becerilerini geliştirmesinde önemli bir role sahip olabileceği ve bu yaklaşım sayesinde öğrencilerin kelimeleri ve anlamlarını daha iyi kavrayabilecekleri; dilde akıcılık kazanmalarına ve kendilerini daha rahat ifade etmelerine katkı sağlayabileceğine işaret edilmiştir. Bağlamdan hareketle kelime öğretiminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler üzerindeki etkileri literatürde yapılan çalışmalarla da desteklenmektedir. Araştırmalarda bağlam kullanılarak yapılan kelime öğretiminin öğrencilere dil öğrenme sürecinde kalıcı bilgi sağladığı ve dil becerilerini de daha etkili şekilde geliştirdiği ortaya konmuştur. Ayrıca, benzer çalışmalarda bağlamdan hareketle kelime öğretiminin öğrencilerin dil öğrenme sürecinde motivasyonlarını artırdığı ve kalıcı bir öğrenme sürecine katkı sağladığı yönünde verilere ulaşılmıştır. Yabancı dil öğretiminde bağlamdan hareketle kelime hazinesinin zenginleştirilmesi etkili ve verimli bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlam, Kelime Öğretimi, Kelime Hazinesi, Motivasyon, Kalıcı Öğrenme

Context-Based Vocabulary Teaching for Foreign Language Learners of Turkish

Abstract

Vocabulary is a fundamental element in the development of language skills. For an effective learning process, it is necessary to teach words not only with their dictionary meanings but also with the contexts in which they are used. Words learned within a context enhance the functional use of the language, making meanings more permanent and maintaining high motivation during the learning process. Context-based vocabulary teaching also enables learners to accurately use the meaning of words within a text. This study emphasizes the importance of this method in improving the vocabulary of students learning Turkish as a foreign language by addressing context-based vocabulary teaching. Additionally, the study examines the role of context clues in vocabulary teaching, highlights their

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, edaviyigit0811@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8552-4887

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, aliyeuslu@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2937-6154

contribution to the process of students' understanding of words, and discusses the impact of these methods on students' cognitive processes.

The study concludes that context-based vocabulary teaching can play a significant role in developing the language skills of individuals learning Turkish as a foreign language. This approach allows students to better comprehend words and their meanings, contributing to their fluency in the language and helping them express themselves more comfortably. The effects of context-based vocabulary teaching on learners of Turkish as a foreign language are also supported by studies in the literature. Research has shown that vocabulary teaching using context provides students with lasting knowledge during the language learning process and develops their language skills more effectively. Additionally, similar studies have found evidence that context-based vocabulary teaching increases students' motivation in the language learning process and contributes to a lasting learning experience. Enriching vocabulary through context-based teaching emerges as an effective and efficient method in foreign language teaching.

Keywords: Context, Vocabulary Teaching, Vocabulary Acquisition, Motivation, Long-Term Learning

1. Giriş

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihine bakıldığında, kelime öğretiminin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Osmanlı döneminden itibaren ele alındığında Türkçenin öğretiminin, yabancılara yönelik çalışmalarda sistematik hâle getirildiği görülür. İlk olarak Kâşgarlı Mahmud'un 1072-1074 yılları arasında Türkçeyi Araplara öğretmek için hazırladığı eseri *Dîvânu Lugâti't Türk*, kelime öğretimi ve Türkçenin metodik yani belirli kurallar çevresindeki kullanımını vurgulamıştır. Günlük yaşamı merkezine alan, örnekten-kurala (tümevarım) yöntemiyle dilin kolay öğrenilmesini sağlayan; bilinenden-bilinmeyene, somuttan-soyuta, kolaydan-zora öğretim modeliyle kalıcı öğrenmeyi öncülleyen *Dîvânu Lugâti't Türk* yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin baş yapıtı niteliğindedir (Yiğit, 2017: 85). Dönemin Türk lehçeleri, kelime hazinesi ve kültürel öğeleri hakkında bilgiler sunan Kâşgarlı Mahmud'un bu eseri, Türkçeyi ve onun kelime hazinesini korumak ve yaygınlaştırmak için önemli bir kaynak olarak görülmektedir (Çakmak, 2014: 171). Memlük sahasında, *Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk* isimli eser, Türkçe öğretimi alanında başvurulan önemli bir kaynaktır. Türkçenin temel kelime ve dil bilgisi yapılarını Arap öğrenciler için açıklamış olan eser 14. yüzyılda kaleme alınmıştır (Demir, 2020: 233).

Osmanlı döneminde yabancılara Türkçe öğretimi, özellikle 15. Yüzyılda ticaret ve diplomatik ilişkilerin artmasıyla birlikte önem kazanmış, 17. yüzyılda ise sistemli hâle gelmiştir. Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn* adlı eseri ve Arap yazarların hazırladığı bazı kaynaklar da Türkçenin öğretimi açısından önemli belgeler olarak dikkate değerdir. Modern dönemde, özellikle cumhuriyet sonrasında, yabancılara Türkçe öğretimi hız kazanmıştır. 1980'lerden itibaren Türkiye, Türkçenin uluslararası alanda tanınması için çeşitli kurumlar ve eğitim programları oluşturmuştur. Bu süreçte, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve dilin doğru kullanılması açısından kelime bilgisinin dil öğretimindeki önemine dikkat çekilmiştir (Tıraş ve Ertürk, 2015: 210). Avrupa'da Türk diline olan ilgi, 17. yüzyılın başlarında artmış ve çeşitli dil bilgisi ve sözlük çalışmaları ortaya çıkmıştır. 1612 yılında Venedik'te yayımlanan Giovanni Battista Montalbano'nun *Dizionario della Lingua Turchesca* isimli eseri, diplomatik ve ticari alanda Türkçe öğrenenler için kaynak olmuştur (Ergin, 2019: 289). Benzer bir çalışmada, Fransız dilbilimci Jean Deny'nin 1921 yılında yayımladığı *Grammaire de la Turque (Dialecte Osmanli)* adlı eseri, Osmanlı Türkçesinin dil bilgisi

yapısını ayrıntılı olarak incelemiş ve Batı'da Türkçe öğretimi alanında ilgiyi artırmıştır (Deny, 1921: 53).

Cumhuriyet'in ilanıyla beraber, Türkçenin yabancılara öğretimi çalışmaları daha bilimsel ve sistematik bir yaklaşımla ele alınmıştır. 1928 Harf Devrimi sonrasında, Latin alfabesinin kabulüyle Türkçe öğretimi kolaylaşmış, bu dönemde çeşitli ders kitapları ve materyaller hazırlanmıştır (Kılıç, 2015: 102). Böylece Türkçe öğretimi uluslararası alanda daha yaygın duruma gelmiş ve bilimsel çalışmalarla desteklenmiştir (Tıraş ve Ertürk, 2015: 210).

2000'li yıllarla birlikte, Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çalışmaları, TÖMER gibi kurumlar öncülüğünde ilerlemeye başlamış ve daha da yaygınlaşarak bilimsel olarak desteklenmiştir. Bu dönemde dikkat çeken bir diğer önemli gelişme ise e-öğrenme materyalleri ve çevrimiçi platformlar sayesinde Türkçe öğretimi daha kapsamlı ve ulaşılabilir duruma gelmiştir (Dervişoğulları, 2008: 56). Oyun tabanlı öğrenme ve mobil uygulamalar, dil öğrenenlerin kelime bilgisini ve dil yeterliliğini artırma konusunda önemli katkılar sağlamıştır.

Kelime öğretimi, dil öğretim sürecinin temel dayanağı olarak ele alınmış, öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesiyle dil yeterliliğinin arttığı görülmüştür. Kelime bilgisi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin dil becerilerini geliştirmesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Türkçe öğrenme sürecinde olan bir öğrencinin kendini doğru ve etkili bir şekilde ifade edebilmesi için iyi bir kelime hazinesine ihtiyacı vardır. Gelişmiş bir kelime bilgisi, dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerine de doğrudan etki eder (Karatay, 2007: 145). Kelime bilgisinin artırılması sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler de oldukça önemlidir. Oyunlar, sesli tekrarlar, görsel materyaller ve teknolojinin kullanımı, sürecin daha eğlenceli ve kalıcı hâle gelmesini sağlar. Böylelikle öğrenciler, öğretilen kelimeleri hafızalarında daha uzun süre tutar ve bu kelimeleri günlük hayatları içinde etkin olarak kullanabilirler (Dervişoğulları, 2008: 56). Özellikle teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza daha çok dahil olan dijital araçların, görsel ve işitsel içerikler ile öğretim sürecine dahil olması süreci öğrenciler açısından daha da hızlandırmaktadır.

Bağlamdan hareketle kelime öğretimi, kelimelerin yalnızca sözlük anlamlarını değil, cümle ve metin içindeki kullanımlarını anlamayı sağlar. Bunun yanında, bir kelimenin hangi fiillerle, sıfatlarla veya isimlerle sıkça kullanıldığını öğrenmek, bu süreçte dili akıcı kullanmak ve doğru cümleler kurmak açısından önemlidir. Bu bağlamda eşdizim sözlükleri, kelimelerin sıkça kullanıldığı diğer kelimeleri göstererek dil becerilerini geliştirir. Ayrıca eşdizim sözlükler, dil öğrenirken öğrencilerin kelime bilgilerini bağlam temelli olarak geliştirmelerine destek olan, bağlam içinde beraber kullanıldıkları diğer sözcüklerle ilişkilerini gösteren önemli kaynaklardır (Yıldırım, 2018: 312). Eşdizim sözlükleri yabancı bir dili öğrenen öğrencilerin öğrendikleri kelimelerin diğer kelimelerle oluşturduğu farklı anlam birimlerini de kavramalarına olanak tanır. Örneğin; "ileri" kelimesi bir hedefe doğru adım atmak, gelişme kaydetmek anlamlarında kullanılır. "Bu proje, bizi bir adım ileri götürdü." cümlesinde gelişmek anlamıyla kullanılırken, "Öne doğru biraz ilerleyiniz." cümlesinde ileriye gitmek anlamı taşımaktadır. Kelimeler farklı bağlamlarda farklı anlamlar taşıyabilirler; bu sebeple öğrenciler tarafından bu anlam farklılıklarının doğru anlaşılması, etkili bir öğretim süreci için önem taşır (Demirci, 2020: 157). Eşdizim sözlüklerin Türkçe öğretim sürecinde kullanımı, öğrenciler tarafından kelimeleri bağlamında anlamlandırmaya yardımcı olarak dildeki yeterliliklerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple, kelime öğretimi sürecinde bağlam temelli yaklaşımlar ve eşdizim sözlüklerin öğretim sürecine dahil edilmesi, dil öğretiminde daha kalıcı öğrenme ve etkili dil kullanımı için önerilen

yöntemlerdendir (Aydın, 2019: 343). Bu kapsamda alana katkı sağlayan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Karaağaç ve Güler (2016), *Türkçe Eşdizimsel Sözlük* çalışmalarında, farklı sözcüklerin eşdizimsel ilişkilerini inceleyerek, dil öğretiminde kullanılacak pratik bilgileri sunmuş, Türkçedeki kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini, kullanım sıklıklarını ve bağlam çeşitliliğini ele almışlardır.

Yavuz (2011), *Türkçe'de Eşdizimsel İlişkiler: Kuram ve Uygulamalar* isimli çalışmasında eşdizimsel sözlüklerin eğitim materyali olarak kullanımını ve dil öğrencilerinin kelime bilgilerini geliştirmenin yollarını tartışmaktadır.

Aksan (2007), *Eşdizimsel Türkçe Sözlük* çalışmasında, Türkçe kelimelerin eşdizimsel kullanım örneklerini derleyerek, kelimelerin hangi diğer kelimelerle kullanıldığı ve hangi bağlamlarda kullanıldığını öğretmeyi amaçlamıştır. Ayrıca çalışma Türkçede deyimsel ifadelerin ve kelime gruplarının nasıl kullanıldığını da kapsamaktadır.

Çelik ve Yılmaz (2021), *Türkçe Eşdizimsel Sözlük* isimli çalışmalarında, kelimelerin eşdizimsel ilişkilerini, anlamlarını ve bağlam içinde kullanım şekillerini derinlemesine incelemişlerdir. Çalışma, dil öğretiminde kullanılan örneklerin doğru bir şekilde oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Eşdizim sözlüklerin Türkçe öğretiminde kullanımını, öğrencilerin kelimeleri bağlamında anlamlandırmalarına yardımcı olarak iletişim becerilerini ve dildeki yeterliliklerini geliştirmelerine yardım etmektedir. Bu sebeple kelime öğretimi sürecinde bağlam temelli yaklaşımlar ve eşdizim sözlüklerin beraber kullanılması, dil öğretiminin daha kalıcı ve etkili olmasına yardımcı olacaktır.

Bağlam temelli kelime öğretiminin kullanılması ve kelimelerin yalnızca sözlük anlamlarıyla değil, bağlam içinde kullanım şekilleriyle öğretilmesi, kelimelerin öğrenciler tarafından daha doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasına imkân tanır (Demirel, 2014: 45). Bağlam temelli öğretim yönteminin uygulandığı deneysel çalışmalarda, öğrencilerin kelimelerin anlamını doğru tahmin etme ve bu anlamları kalıcı bir şekilde öğrenebilme becerilerinin arttığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yöntemin kullanıldığı deneysel çalışmalar şu şekilde sıralanabilir:

Özkan (2019), Gazi Üniversitesinde yapılmış doktora çalışmasında yabancılara Türkçe öğretiminde bağlam temelli kelime öğretimini incelemiştir. Araştırma, Aksaray Üniversitesinde B2 seviyesinde 32 öğrenci ile gerçekleştirilmiş, deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Deney grubu, bağlam temelli yöntem uygulanırken kontrol grubuna kelime listeleme yöntemi çalışılmıştır. Sonuç olarak deney grubunun kelime anlamlarını öğrenmede daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

Bir başka çalışmada Tüfekçioğlu (2014), Çukurova Üniversitesi TÖMER'de gerçekleştirdiği çalışmada, dinleme etkinlikleri üzerinden bağlam temelli kelime öğretiminin etkilerini ele almıştır. Çalışma, deneysel bir tasarım kullanılarak, bağlam yardımıyla öğrencilerin kelimelerin anlamlarını daha etkili ve kolay öğrendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Şenel (2021), yaptığı yüksek lisans tezinde bağlam temelli dinleme çalışmalarının yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dinleme becerilerine etkisini incelemiştir. Fırat Üniversitesinde, B2 seviyesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılan çalışmada, öğrencilerin bağlam temelli dinleme etkinlikleri sayesinde başarılarının önemli ölçüde arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Duran ve Bitir (2017), çalışmalarında kelime hazinesinin gelişimine bağlam temelli öğretimin etkisini araştırmışlardır. Deneysel tasarım kullanılarak yapılan

araştırmada, deney ve kontrol grupları karşılaştırılmış ve kelime bilgisini geliştirmede bağlam temelli öğretim daha etkili olduğunu vurgulamıştır.

Öğrenciler, bağlam temelli öğretim sayesinde kelimelerin farklı kullanımlarını ve anlam çeşitliliğini keşfedebilir ve günlük hayatlarında iletişim süreçlerine kolaylıkla dâhil edebilirler. Bu yaklaşım, kelimeleri sadece sözlük anlamıyla değil bağlamında kullanarak öğretmeyi amaçlayarak, öğrencilerin kelime hazinelerini de zenginleştirebilir. Kelime bilgisinin gelişmiş olması öğrencinin iletişim becerisini kuvvetlendirirken, akademik başarısına da katkı sağlayabilir. Bu nedenle, dil öğretim yöntemlerinin etkin bir şekilde kullanılması, dil öğrenme sürecinin kalitesini artıracak önemli bir strateji olarak düşünülebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmede, bağlamdan hareketle kelime öğretiminin etkisini incelemektir. Çalışmada, kelimelerin sözlük anlamlarıyla değil, kullanıldıkları bağamlarla birlikte öğretilmesinin, öğrencilerin dil becerilerini ve kelimeleri anlamlandırma süreçlerine desteği ele alınmıştır. Ayrıca, yöntemin yabancı bir dili öğrenme sürecinde kalıcı öğrenme ve motivasyona etkisi de incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bağlamdan hareketle kelime öğretiminin, dil öğrenme sürecini daha etkili hâle getirmeye etkisi bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Dil öğretiminde öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri için kelime bilgisi ana unsurdur. Kelime bilgisi yeterli olmayan öğrenciler, okuduklarını anlamakta ve kendilerini ifade etmekte zorlanırlar. Bu noktada iyi bir kelime hazinesine sahip olmanın gerekliliği ortaya çıkar. Kelime hazinesinin zenginleştirilmesi de doğru öğretim stratejileri sayesinde mümkündür. Dilin daha işlevsel kullanılması için kelimelerin bağlamsal metinler aracılığıyla verilmesi önemlidir. Böylece öğrenciler, kelimelerin çeşitli kullanım şekilleri ve farklı anlamlarını öğrenirler.

Bu araştırma, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin dil becerilerini geliştirmek, dil öğrenme süreçlerini hızlandırmak ve daha etkili hâle getirmek için alana katkı sunmaktadır. Kelime bilgisi ve anlamlandırma süreçlerinde bağlamdan hareketle kelime öğretilmesi, sağladığı avantajlarla dil öğrenme sürecinin etkili ve verimli şekilde yürütülmesine katkıda bulunur. Bu nedenle çalışma, dil öğretiminde kullanılacak yöntemlerin geliştirilmesi açasından önem arz etmektedir.

2. Kelime

Kelimeler, zihin dünyamızı ve düşüncelerimizi yansıtabilmek için ihtiyacımız olan iletişim becerilerinin temel unsurudur. Hem anlatmak hem de anlamak için gerekli olan kelimelerin anlamlarını bilmeden, okuduklarımızı ya da duyduklarımızı tam olarak kavramak mümkün değildir. Bireylerin yaşadıkları tecrübelerin hafızalarda kodlanmış hâlleri olan kelimeler, bireysel ve toplumsal iletişimin temel dinamiğini oluşturur. Yabancı dil öğrencilerinin yeni karşılaştığı bir metinde bilmediği kelimeler ne kadar çoksa metni anlama düzeyleri de o ölçüde azalır. Dil biliminde ise kelimeler anlam taşıyan en küçük birimler olarak kabul edilmektedir. Bireyler arasında duygu ve düşüncelerin taşıyıcısı olan kelimeler, tek başlarına anlam ifade ettikleri gibi başka kelimelerle bir araya gelerek farklı anlamlar da kazanabilirler (Aksan, 2018: 42). Saussure'den beri, kelime kavramı dil bilimi kaynaklarında "gösterge" terimiyle adlandırılmıştır. Yani, dil sadece bir sözcükler listesi değil bir göstergeler sistemidir (Saussure, 2001: 59). Aynı zamanda dil biliminde,

bağlama göre kelimenin anlamı değişiklik gösterebilir. Örneğin, “yüz” kelimesi Türkçe’de hem bir sayıyı hem de insanın yüz bölgesini ifade edebilir (Eker, 2020: 56). Harmer, dili bir yapıya benzetir ve bu yapının en önemli organının da kelimeler olduğuna işaret eder (1997: 153). Duygu ve düşünceleri ifade etmek için kullanılan kelimeler, bir dilin temel unsurlarıdır. Anlamı taşıyan en küçük birim olan kelimeler, insanlar arasında iletişimi sağlayarak bağ oluşturur. Dil öğrenme sürecinde, kelime bilgisine sahip olmadan iletişim kurmak ya da okunup dinlenen bir metni anlayabilmek zorlaşır. Bu nedenle kelime bilgisi, dilin temelini teşkil eder.

2.1. Kelime Dağarcığı

Kelime bilgisi, kişinin kendini ifade edebilmesi ve karşısındaki kişileri anlayabilmesi açısından önem taşır. Bir kişinin sahip olduğu kelimelerin tamamı “kelime hazinesi” olarak adlandırılır. Literatürde bu kavram yerine “kelime serveti”, “kelime dağarcığı” ve “söz varlığı” gibi terimlere de rastlanmaktadır. Türk Dil Kurumunun (2005) Türkçe Sözlük’ünde, söz varlığı “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi” olarak tanımlanmıştır.

Dil öğreniminde, öğrencinin sahip olduğu kelime dağarcığı, dil becerilerinin temelini oluşturur. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde, istenen hedeflere ulaşmak ve etkili bir iletişim kurabilmek için öğrencilerin kelime hazineleri genişletilmeli ve kelime bilme düzeyleri geliştirilmelidir. Zengin bir kelime hazinesi, dil becerilerindeki yetkinliklerle doğru orantılıdır. Zengin kelime hazinesi sayesinde birey düşüncelerini ve duygularını eksiksiz ifade edebilme ve dili etkin kullanabilme becerisine sahip olabileceği için toplumsal iletişimde sağlam bağlar kurabilir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dinlediğini, okuduğunu daha iyi anlayabilmesi; konuşurken ve yazarken etkili/doğru mesajlar üretebilmesi için zengin bir kelime dağarcığına sahip olması gerekmektedir (Yiğit, Okcan vd., 2023: 17). Kelime hazinesinin zenginliği, bireyin düşünce dünyasının zenginliğine işaret eder. Kelime hazinesinin yetersiz olması ise öğrencinin okuduğunu anlamakta zorlandığını; aynı zamanda ihtiyaç ve isteklerini ifade etmekte güçlük yaşadığını gösterir. Bu sebeple kelime bilgisi, dili etkili kullanabilmenin temel şartıdır. Kelime hazinesini artırmak için de bilinçli ve sistemli bir kelime öğretim programına ihtiyaç vardır (Tosunoğlu, 1999: 72). Kelime hazinesi, dilin temel becerilerine göre iki farklı boyutta ele alınır. Dinleme ve okuma becerilerinde kullanılan kelime hazinesi “alıcı”, konuşma ve yazma becerilerinde kullanılan kelime hazinesi ise “üretici” dil hazinesini oluşturur (Çiçek ve Dilekçi, 2002: 285). Hem alıcı hem de üretici dil hazinesinin zenginliği, dilin etkin kullanımı açısından önemlidir. Ayrıca, bireyin duygularını düşüncelerini eksiksiz ifade edebilmesi zengin bir dil hazinesine bağlıdır. Özkırımlı (1994), her kelimenin zihinde bir kavramı karşıladığını ve insanın bu kavramların simgesi olan sözcüklerle düşündüğünü belirtir.

Yabancı dil öğretiminde aktif ve pasif kelime hazinesi kavramları, öğrencilerin bir dili öğrenirken kelimeleri ne derece kullanabildiği ve anlayabildiğiyle ilgilidir. Öğrenci bir kelimeyi konuşurken ve yazarken rahatlıkla kullanabiliyorsa, o kelime aktif kelime hazinesindedir. Böyle kelimeleri öğrenci bilinçli olarak hatırlar ve doğru bir şekilde cümle içinde kullanabilir. Türkçe öğrenen bireyin aktif kelime hazinesi, dil seviyesine göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, A1 seviyesindeki bir öğrenci temel günlük ifadelerle hâkimken; C1 seviyesinde olan diğer bir öğrenci daha karmaşık ve soyut ifadeler kullanabilir (Demirel, 2019: 124). Pasif kelime hazinesi ise öğrencinin okuduğunda veya dinlediğinde anladığı ancak konuşma esnasında aktif bir şekilde kullanmadığı kelimelerdir. Bu kelimeler, öğrencinin anlama sürecine katkı sağlar ancak konuşma ve yazma esnasında bu kelimelerin hatırlanıp kullanılmasında zorluk yaşanır (Aksan, 2017: 89). Pasif kelime hazinesi, öğrencinin dil becerileri geliştikçe aktif duruma geçebilir. Etkili bir dil öğretiminin gerçekleşmesi için bu iki

kelime hazinesinin dengeli bir şekilde geliştirilmesi hedeflenmelidir (Demirel, 2019: 130). Kelimeler, hem bir dili ana dil olarak konuşanlar hem de ikinci bir dil öğrenenler için duygularını ve düşüncelerini ifade etmeleri için temel ihtiyaçtır. Bireyin zihin dünyası bir konu hakkında ne kadar zengin olursa olsun ifade edecek kelime bilgisine sahip değilse karşısındaki kişiye kendini açıklayamaz.

2.2. Kelime Öğretimi ve Teknikleri

İster ana dili ister yabancı dil olsun, dilin temel yapı taşı kelimelerdir. Yabancı bir dili öğrenmeye başlamanın ilk adımı da bu dilin kelimelerini öğretmektir. Dil eğitimindeki asıl amaç, temel dil becerilerinin kazandırılmasıdır ve bu becerilerin temelinde de kelime bilgisi yatmaktadır (Budak, 2000: 21). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenme sürecinde kelime öğretimi, en temel unsurlardan biridir. Dil bilgisi çok iyi öğretilmiş olsa bile, yeterli kelime bilgisine sahip olmayan öğrenci anlamlı iletişim kurmakta zorlanacaktır. Kelime öğretimi, öğrencilere dildeki anlam birimlerini etkili bir şekilde öğretmek ve dil öğrenme sürecini hızlandırmak için çeşitli teknik ve stratejiler içermektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretimi konusunda kullanılacak farklı yaklaşımlar vardır. Öğretmenin kelimeyi tanımladığı ve öğrencilerin bu tanımlı ezberlemesi üzerine kurulu olan kelimelerin doğrudan öğretim yöntemi, özellikle kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesini zorlaştırması sebebiyle zamanla az tercih edilmeye başlanmış bir yöntemdir (Aksan, 2020: 45). Bunun yerine, kelimelerin bağlam içinde öğrenilmesini sağlayan iletişimsel ve işlevsel yöntemler, öğrenmeyi kolaylaştırmak açısından daha etkili olmaktadır. Bağlam içinde kelime öğretimi, kelimelerin öğrenciler tarafından metin ya da konuşma parçası içinde görülerek öğrenilmesini sağlar. Bu yöntem, öğrencilere yalnızca kelimenin anlamını öğretmekle kalmaz; aynı zamanda nasıl ve hangi durumlarda kullanılacağını da öğretir (Demir, 2019: 32). Yeni bir dili öğrenme sürecinde kelime öğretim teknikleri önemli rol oynar çünkü kelime bilgisi, anlama ve ifade etmeyi doğrudan etkiler. Kelime öğretim tekniklerini kullanmak süreci daha sistemli ve verimli hâle getirir. Doğru tekniklerle öğrenilen kelimeler, hafızada kalıcı hâle gelir ve öğrencinin kelime kullanma becerilerini artırır. Böylece öğrenciler, karşılaştıkları konuşmaları ve metinleri daha iyi anlayıp kendilerini daha iyi ifade edebilirler. Ayrıca, ihtiyaca göre farklı tekniklerle hazırlanmış bir öğretim programı, öğrencileri dil öğrenme süreçlerinde aktif hâlde tutar ve motivasyonlarını artırır. Kelime öğretim teknikleri şu şekilde sıralanabilir:

- **Görsel ve İşitsel Materyallerin Kullanımı:** Kelime öğretiminde kullanılan etkili yöntemlerden biri, görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasıdır. Resimler, videolar ve ses kayıt araçları gibi araçlar, öğrenciler için özellikle kelimelerin anlamını somutlaştırdığı için öğrenmelerini kolaylaştırır. Böylelikle öğrenciler, sadece kelimenin tanımını değil, gerçek hayatta kullanım şekillerini de öğrenirler (Yılmaz, 2021: 78).
- **Tekrar ve Pekiştirme:** Kelime öğrenim sürecine katkı sağlayan en önemli etkenlerden biri düzenli tekrar ve pekiştirme yapılmasıdır. Öğrenciler, belirli aralıklarla öğrendikleri kelimeleri tekrar ederek bilgiyi uzun süreli belleğe aktarırlar. Bu süreçte, öğrencilerin kelimeleri farklı bağlamlarda kullanmalarının sağlanması önemlidir. Dijital uygulamalar, kelime kartları ve kelime oyunları, bu süreçte kullanılacak etkili araçlardır (Karakaya, 2020: 64).
- **Hikâyeleştirme ve Dramatizasyon:** Yeni kelimeleri öğretmek için hikâyeleştirme ve dramatizasyon tekniklerinin kullanılması da önemlidir. Hikâyeleştirme, öğrencilerin kelimeleri bir hikâye içinde öğrenmelerini sağlar ve bağlam içinde anlamayı kolaylaştırır. Dramatizasyon ise,

öğrencilerin kelimeleri rol yapma yoluyla aktif biçimde öğrenmelerini sağlar (Öztürk, 2018:53).

- **Oyunlar ve Etkinlikler:** Oyun tabanlı öğrenme, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde oldukça etkilidir. Kelime oyunları sayesinde hem eğlenceli hem de etkili bir öğrenme ortamı sağlanabilir. Öğrenciler, kelimeleri oyunlar sayesinde doğal bir şekilde öğrenir ve dili kullanma konusunda daha rahat hâle gelir.

Ayrıca, teknolojinin etkin olarak kullanımını da yabancı dil öğretiminde oldukça geniş fırsatlar sunmaktadır. Dijital kelime öğretim uygulamaları ve interaktif oyunlar sayesinde öğrencilerin kelime dağarcığı zenginleştiği yönünde birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu araçlar, dil öğrenim sürecini eğlenceli hâle getirirken öğrencilerin bilgiyi tekrar etme ve pekiştirmesine olanak tanır (Çakır, 2021: 72).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime öğretimi, dil öğreniminin yapı taşlarından biridir. Kelime bilgisi, öğrencilerin öğrendikleri dilde iletişim kurabilmeleri açısından olmazsa olmaz bir yere sahiptir. Öğretmenler, bunun için farklı yöntem ve teknikler kullanarak dil öğretim sürecinin daha etkili bir şekilde geçirilmesini sağlayabilirler. Görsel ve işitsel materyaller, tekrar ve pekiştirme, oyun ve teknoloji gibi araçlar, kelime öğrenme sürecini hızlandırabilir. Özellikle, bağlam içinde kelime öğretimi öğrencilere kelime kullanımını öğretmenin en etkili yollarından biridir ve bu yaklaşımın yaygınlaştırılması dil öğrenme sürecinin de hızlanmasını sağlayacaktır.

2.3. Bağlam Temelli Kelime Öğretimi

Kelime bilgisi, yabancı dil öğreniminde dilin etkin bir şekilde kullanılmasını ve anlaşılmasını sağlayan temel unsurlardan biridir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler açısından kelime dağarcığının genişletilmesi, dil becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynar. Kelime öğretimi, sadece kelimenin sesini ve sözlük anlamını ezberleme yoluyla sınırlı kalırsa, öğrencilerin bu kelimeleri günlük hayatta kullanması zorlaşabilir. Kelime öğretiminin bağlamdan hareketle gerçekleştirilmesi, kelimelerin anlamlarının ve kullanım şekillerinin gerçek yaşam durumları içinde öğrenilmesini sağlar. Dolayısıyla, kelimelerin bağlam içerisinde öğretilmesi ve metinden kopuk bir şekilde değil, kullanım örnekleriyle öğretilmesi dilin işlevsel kullanımını artıracaktır. Karatay'ın (2004: 23), belirttiği gibi, kelimeler yalnızca sözlük anlamlarıyla değil, cümle içindeki anlamlarıyla öğretildiğinde daha kalıcı bir öğrenme mümkün olur. Bağlam, geniş bir kullanım alanına sahip çok yönlü bir kavramdır. Genellikle, bir kelimenin geçtiği metinsel ve durumsal çevre olarak tanımlanır. Latince kökeni "contexere" olan bu terim, Türkçede "parçalarıyla tutarlı olan" anlamına gelir. Bağlamın çeşitli tanımları bulunsa da en yaygın kullanımı "durum" olarak öne çıkar. Korkmaz (2007) ise bağlamı, "bir kelimenin anlamını diğer anlamlarından ayırt edebilmek ve onu daha iyi kavrayabilmek için ilişkili olduğu diğer öğelerle oluşturduğu bütün" olarak tanımlar. Bu yaklaşım, kelimenin sözlükte geçen anlamıyla sınırlı kalmaksızın, kullanım durumlarına göre yaşadığı değişikliklerin anlaşılmasını sağlar. Örneğin, "yürümek" fiili genellikle bir insanın adım atarak ilerlemesi anlamında kullanılırken, "işler yürüyor" ifadesinde soyut bir anlam kazanarak işlerin sorunsuz ilerlediğini anlatır. Bağlamın bu şekilde anlaşılması, özellikle yabancı dil öğrenenlerin kelimelerin dinamik yapısını kavramalarına yardımcı olur. Greenwood ve Flaniga'a (2007: 250) göre, kelimenin en çok kullanılan temel anlamının öğrenilmesi, diğer kelimelerin de süreç boyunca kavranmasına yardımcı olabilir. Kelimelerin sözlük anlamlarını ezberlemek, dilin gerçek hayattaki çok anlamlılığını kavramak açısından yeterli değildir. Kara (2010: 34) ise kelimelerin bağlamları içinde öğrenilmesinin, hem yüzeysel hem de derin anlamları kavrama fırsatı sunduğunu belirtir.

Bir kelimenin ana dilimizdeki karşılığını sözlükten arayıp bulmak, kısa süreli öğrenmeyi sağlar. Anlamı bağlamdan yola çıkarmak ise anlamı hissettirir ve anlam keşfedildiği için kelime, bulunduğu bütün içerisinde kendiliğinden anlaşılır. Ayrıca, bağlam temelli öğretim, yabancı dil öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur. Öğrenciler, kelimenin geçtiği metni analiz ederken, hangi anlamda ve neden bu şekilde kullanıldığını sorgularlar. Bu süreç, dil kullanımının öğrenciler tarafından daha bilinçli ve etkili kullanılmasını sağlar. Bu şekilde ilerletilen bir öğrenme sürecinde kelime öğretimi yalnızca kelimenin anlamını vermez; aynı zamanda öğrencinin onu doğru bir şekilde cümlede kullanmasını sağlar. Örneğin, bir öğrenciye “ilaç” kelimesinin anlamını öğretmek yerine “Ayşe eczanedan ilaç aldı.” gibi cümleler vermek yani kelimenin hangi bağlamda kullanıldığını da öğretmek daha kalıcı bir öğrenme sağlar.

Finkelstein'a (2001: 4) göre, bağlam temelli kelime öğretimi, öğrencilerin kavramları öğrenmelerini destekleyici bir rol üstlenir ve öğrenmenin temeli olarak kabul edilir. Bağlam, öğrencilerin metinlerle etkileşim kurarak konuyu daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Bu süreçte, öğrenciler bağlamı yeni anlamlarla doldurarak kelimeleri yalnızca sözlük anlamlarıyla değil, aynı zamanda günlük hayatta kullanılan diğer anlamlarıyla da öğrenirler. Bu yöntem kullanılarak, bilinmeyen bir kelimenin anlamına ulaşmak için bağlam ipuçlarının varlığına ihtiyaç duyulur. Öğrenciler, cümle içindeki ya da cümleler arasındaki anlam ilişkilerinden yola çıkarak yeni kelimenin anlamını kendi zihinsel süreçleri ve bilgi birikimleri aracılığıyla keşfederler. Bir kelimenin anlamını sözlükten öğrenmek, kısa vadeli bir çözüm sunarken bağlam yoluyla anlam çıkarmak, kelimenin hissettirilmesini sağlar ve kelime, içinde bulunduğu metinle daha organik bir şekilde anlaşılır. Bağlam temelli kelime öğretimi, yabancı dil öğrenen bireylerin eleştirel düşünme becerilerini de geliştirmeye yardımcı olur. Öğrenciler, kelimenin geçtiği metni analiz ederek, kelimenin hangi anlamda ve neden o şekilde kullanıldığını sorgularlar. Bu da öğrencilerin dil kullanımını daha bilinçli ve etkili hâle getirir.

Ezber yöntemiyle öğrenciler, kısa sürede birçok kelime öğrenebilirler. Ancak, bu kelimelerin kalıcı hâle gelmesi ve öğrencinin bu kelimeleri nasıl kullanacağını anlaması için kelimelerin diğer kelimelerle birlikte kullanıldığı bağlamların gösterilmesi önemlidir. Çünkü kelimeler, tek başlarına her zaman anlam ifade etmezler; genellikle diğer kelimelerle bağlantılı olarak anlam kazanırlar. Öğrenciler, kelimeleri bağlam içinde öğrendiklerinde, bu kelimeleri hatırlama olasılıkları daha yüksek olur (Harmer, 1997: 24).

Bağlam kullanılarak yapılan kelime öğretimi, öğrencilerini motivasyonlarını da artırır. Ezbere dayalı kelime öğretimi, çoğu zaman öğrencilerde motivasyonun düşmesine ve buna bağlı olarak ilgisizliğe sebep olabilir. Ancak kelimeler, günlük hayattan örnekler, hikâyeler ve diyaloglarla birlikte öğretilirse, öğrenciler kelimeleri daha anlamlı bulacaktır. Öğrenciler, bu yöntem sayesinde sadece kelimeyi değil, aynı zamanda kelimenin kültürel ve sosyal anlamlarını da öğrenirler (Çalışkan, 2021: 78). Bağlama ipuçları, bağlamdan hareketle kelime öğretim yönteminde, öğrencinin karşılaştığı bir kelimenin anlamını metin içinde tahmin edebilmesine yardım eden işaretlerdir. Bu ipuçları, öğrencinin kelimenin anlamını doğru bir şekilde anlayabilmesi için kelimenin geçtiği cümlelerin ya da metnin içeriğiyle ilişkilidir. Özellikle yabancı dil öğrenme sürecinde, bu tür ipuçlarının kullanılması, öğrencinin kelime hazinesini geliştirirken metni de daha iyi anlamasına katkı sağlar.

2.3.1. Bağlama İpuçları

a. Tanım İpuçları: Bağlam ipuçlarının en yaygın türlerinden biri olan tanım, yeni kelimenin anlamının cümle içinde doğrudan tanımlandığı durumlardır. Özellikle başlangıç seviyesinde öğrenciler için faydalıdır. Örneğin, “Ebru çok

alçakgönüllüdür, yani yaptığı başarılarla övünmez.” cümlesinde, “alçakgönüllü” kelimesinin anlamı açıklanmıştır. Bu tür cümlelerde öğrenci, metnin geneline bakmadan da kelimenin anlamını kolayca öğrenebilir (Kaya, 2020: 45).

b. Örnekleme İpuçları: Kelimenin anlamını açıklayan örnekler sayesinde öğrenciler, kelimeyi somut bir bağlamda anlayabilirler. “Sempatik insanlar genellikle etraflarındaki kişilerle iyi anlaşılır, mesela sürekli gülümseyen Ayşe gibi” örneğinde, “sempatik” kelimesinin anlamı, Ayşe’nin davranışları üzerinden anlatılmıştır. Bu yaklaşım, kelimeyi soyut bir kavram olarak öğretmek yerine gerçek hayatla bağlantılar kurmaktadır (Demir, 2019: 102).

c. Zıtlık İpuçları: Yeni verilen kelimenin anlamını kavratmak için zıt anlamıyla birlikte kullanılması, öğrencinin zıt anlamıyla birlikte yeni kelimeyi öğrenmesine imkân tanır (Yıldız, 2018: 79). Örneğin, “O çok sinirliydi, oysa daha sakin olsa olayları daha iyi anlayabilir.” cümlesinde “sinirli” kelimesi “sakin” kelimesiyle zıtlık kurarak verilmiştir. Böyle zıtlıklar, kelime öğretimini zenginleştirerek öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkileri daha iyi görmelerini sağlar.

ç. Sebep-Sonuç İpuçları: Bir olayın sebebi ya da sonuçları üzerinden de yeni bir kelimenin anlamı öğrencilere anlatılabilir. “Şemsiye getirmediği için sıırıslıklam oldu, çünkü dışarıda yağmur yağıyordu” cümlesinde, “sırıslıklam” kelimesi, yağmur yağmasının sonucu olarak açıklanmıştır. Bu tür ipuçları, öğrencinin genel anlamda metni anlamasına yardımcı olurken yeni kelimeyi de bağlam içerisinde öğretir (Aydın, 2021: 33).

d. Eş Anlam İpuçları: Yeni kelimelerin anlamları açıklamak için eş anlamlı kelimeler kullanılabilir. “Onun davranışları gayet cömert, yani eli açık bir insandır.” cümlesinde, “cömert” kelimesi, eş anlamıyla birlikte “eli açık” kavramıyla kullanılmıştır. Bu tür ipuçları, kelimeyi pekiştirme anlamı taşıyarak öğrencilerin önceden öğrendikleri kelimelerle arada bağlantılar kurmasını hedefler (Şen, 2017: 56).

Metinleri anlamak ve kelime dağarcığının geliştirilmesi noktasında bağlama ipuçları önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler, yeni karşılaştıkları kelimeleri metin içinde tanıyabilmek ve bu sayede metni anlamlandırabilmek için bu ipuçlarını kullanır ve sözlükten kelimenin anlamına bakmaya ihtiyaç duymadan kelimeyi öğrenebilir. Bu sayede metni de daha akıcı ve etkili bir şekilde okuyabilir.

2.3.2. Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretiminde Kullanılan Başlıca Yöntemler

a. Metin Üzerinden Anlam Çıkartma: Okuma metni verilen öğrencilere, metinde bilinmeyen kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından çıkarma becerisi geliştirilir. Bu aşamada öğretmenler, kelimenin cümledeki anlamına odaklanmalarını öğrenciden bekler (Demirel, 2018: 49).

b. Kelime Tahmin Stratejileri: Öğrencilerden, cümledeki diğer kelimeler ve bağlaçlardan yardım alarak anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını tahmin etmeleri istenir. Bu strateji, öğrencilerin zihinsel süreçlerini harekete geçirerek aktif öğrenmeye katkı sağlar (Karadağ, 2017: 69).

c. Görsel Destek Kullanımı: Bir kelimenin anlamını kavrama sürecinde görseller önemli materyallerdir. Görsel sayesinde öğrenciler, kelimelerin anlamlarını daha kolay hatırlar ve uzun süreli belleğe aktarır (Aksan, 2020: 34).

2.3.3. Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretiminin Avantajları

Bu öğretim yöntemi, dil öğrenme sürecinde birçok avantaj sunmaktadır:

- **Kalıcı Öğrenme:** Kelimeler, anlamlı bağlamlar içinde öğrenildiğinde kalıcı hâle gelirler. Bu şekilde, öğrenciler öğrendikleri yeni kelimeleri sadece testlerde değil, gerçek hayat içinde de kullanabilir duruma gelirler (Demirel, 2018: 53).
- **Dilde Akıcılık:** Bağlamdan hareketle kelime öğretimi, öğrencilerin kelime bilgilerini geliştirirken, öğrenilen kelimeleri cümle içinde doğru kullanma becerilerini de geliştirir. Bu sayede, dilde akıcılık sağlanır (Karadağ, 2017: 71).
- **Kişisel Yorum Geliştirme:** Öğrenciler bağlamı kullanarak kelimenin anlamını çıkartırken kişisel yorum yapma becerilerini de geliştirirler. Bu beceri, dilin aktif şekilde kullanıldığı konuşma ve yazma becerisi alanlarında dikkate değer bir avantaj sağlar (Aksan, 2020: 36).

2.4. Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- a. Seviye Uygunluğu:** Öğrenme sürecinin verimli olması için kullanılan metinlerin ve kelimelerin öğrencilerin seviyesine uygun olması önemlidir. Aksi hâlde, öğrencilerin metni anlaması zorlaşabilir (Demirel, 2018: 56).
- b. Anlamlandırma Sürecine Katılım:** Kelimelerin anlamlarını tahmin etme ve cümlede nasıl kullanıldığını görmek öğrencilerin anlamlandırma sürecine aktif katılmalarını sağlar. Bu süreç, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerine katkıda bulunur (Karadağ, 2017: 74).
- c. Çeşitli Bağlamların Kullanımı:** Öğretmenlerin, öğrencilerin kelimeleri çeşitli bağlamlarda görmeleri için farklı metinler ve etkinlikler kullanması önemlidir. Bu sayede, öğrenciler kelimelerin farklı anlamlarını görerek daha esnek bir dil bilgisi geliştirir (Aksan, 2020: 39).

Yabancı bir dil öğrenen bireyin kelime bilgisini geliştirmesi, dilde akıcılık ve kalıcı öğrenmeyi kazanması açısından bağlamdan hareketle kelime öğretimi önemli bir yere sahiptir. Bu yöntemle birlikte, öğrenciler sadece kelimeyi ezberlemiş olmaz, aynı zamanda kelimenin anlamını tahmin etme ve çeşitli durumlarda kullanma becerisi kazanırlar. Böylece öğrenciler kendilerini daha rahat ifade ederken dil öğrenme süreçlerini de hem daha eğlenceli hem de motivasyonu yüksek bir şekilde ilerletebilirler.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kelime bilgisinin önemi ve yöntemleri ele alınarak bağlamdan hareketle Türkçe öğretiminin etkili bir yaklaşım olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı dil öğretim sürecinde kelime hazinesinin zenginleştirilmesi, yeni bir dili öğrenen bireyin iletişim becerilerini artırmak ve dili etkin bir şekilde kullanabilmesini sağlamak açısından stratejik bir öneme sahiptir. Ancak öğretim sürecinin verimliliğini kelime öğretiminde kullanılan yöntemler ve bu yöntemlerin öğrenciler üzerindeki etkileri belirler. Bağlamdan hareketle kelime öğretimi, dilin işlevselliğini ve kalıcılığını artırarak dil öğrenme sürecine katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir. Bu yöntemin, kelime öğretimini sadece sözlük anlamına değil, aynı zamanda cümle içinde kullanım esasına göre öğrenme fırsatı sunabileceği yönünde literatür bilgilerine ulaşılmıştır. Ayrıca, eşdizim sözlüklerinin, kelimelerin sıkça birlikte kullanıldığı diğer sözcüklerle ilişkisi gösterilerek dil öğrenme sürecine çeşitli katkılar sunabileceği yönünde çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir.

Metin içinde farklı anlamlara sahip olan kelimeleri anlamak, o kelimenin bağlamdan hareketle anlamını keşfetmek, öğrencilere dildeki doğal akışı kavrama

fırsatı sunabilir. Özkan'ın (2019) yaptığı çalışmada, bağlamdan hareketle kelime öğretiminin, kelimelerin anlamlarını doğru tahmin ve kalıcı öğrenme becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Bağlamdan hareketle yapılan kelime öğretim yöntemi, öğrencilerin iletişim esnasında kendilerine güvenlerini artırırken günlük hayatta da karşılarına çıkacak farklı dilsel durumlara hazırlıklı olmalarını sağlayabilir.

Bu yöntemin öğrenciler açısından diğer önemli katkısı, dil öğrenme motivasyonunu artırma dinamiği taşımasıdır. Ezber yöntemiyle yapılan dil öğretimi, genelde öğrencilerde sıkılma ve motivasyonun düşmesine neden olur. Ancak günlük hayatla ilgili hikâyeler, gerçek yaşam senaryoları veya diyaloglar üzerinden bağlam esas alınarak hazırlanan metinler sayesinde, öğrenciler dil öğrenme sürecine daha fazla ilgi göstererek katılım sağlayabilirler. Ayrıca, bu yöntem öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilir. Kelimenin geçtiği metni analiz eden öğrenci, kelimenin hangi anlamda ve neden bu şekilde kullanıldığı konusunda kafa yorar. Bu analiz süreci, dilin sadece yüzeysel bilgi olarak değil, aynı zamanda dilin alt metinlerini ve kültürel iletilerini de anlamlandırmalarına katkıda bulunabilir. Bu sayede, öğrencilerin zihinsel süreçleri aktif hâlde olduğu için öğrenilen kelimeler daha yaratıcı ve özgün şekilde kullanılabilir.

Ezber dayalı yöntemlerle kelimeler kısa süreli hafızaya alınırken bağlamdan yola çıkan öğrenci, öğrendiği kelimeyi daha uzun süre hafızasında tutmaktadır. Bu sayede, kelimeler ezberlenmiş metinler olmaktan çıkıp gerçek hayat içinde kullanılabilir bir bilgi hâline dönüşür. Duran ve Bitir (2017), bu durumu destekleyen önemli bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, deney grubu bağlamdan hareketle kelime öğretim yöntemiyle kelime öğrenmiş, kontrol grubuyla ise geleneksel listeleme yöntemi kullanılmıştır. Deney grubundan, kelime bilgisi ve anlamlandırma süreçlerinde daha başarılı sonuçlar alınmıştır. Bulgular, kelimelerin bağlamla verilmesinin uzun süreli belleğe olumlu etkilerini desteklemiştir. Bunun yanında, günlük yaşamda öğrencilerin doğru ve yerinde kelime kullanma becerilerinin geliştiği belirtilmiştir.

Ayrıca günümüzde gelişen teknoloji sayesinde dijital eğitim araçlarının hayatımıza girip dil öğretim sürecine dâhil edilmesi de kelime öğretimini daha dinamik hâle getirmektedir. Dijital ortamlarda verilen etkileşimli okuma metinleri ve videolar, öğrencilerin kelimeleri gerçek senaryolar şeklinde görmelerini sağlamaktadır. Bu tür teknolojik araçlar, aynı zamanda da öğrenme süreçlerini daha eğlenceli hâle getirirken, aktif katılımı da artırmaktadır. Özellikle interaktif oyunlar ve dil öğretim uygulamaları, öğrencilerin gördükleri kelimeleri çeşitli bağlamlarda pekiştirmelerine yardım eder. Çalışmada vurgulanan, teknolojik destekli bağlamdan hareketle yürütülen öğretim süreci, dilin sadece kurallardan oluşan soyut bir kavram olmadığını tam aksine dinamik ve yaşayan bir yapı olduğunu da göstermektedir.

Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde bağlamın kullanılması, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Bu yöntem, öğrencilerin dili farklı kullanım alanlarıyla birlikte keşfetmelerine ve kelimeleri doğru ve etkili kullanmalarına imkân tanıyabilir. Ayrıca, dil öğrenim sürecinde motivasyonları artıran öğrenciler için süreç daha anlamlı ve kalıcı hâle gelebilir. Gelecek çalışmalarda, bu yöntemin farklı dil seviyelerindeki etkilerini daha detaylı olarak incelemek, yöntemle ilgili yeni stratejiler geliştirmek bakımından faydalı olacaktır. Özellikle dijital araçlarla zenginleştirilmiş bağlam temelli kelime öğretimi, yabancı dil öğretim sürecinde çok daha etkili ve yenilikçi çözümler sunma potansiyeline sahiptir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2007). *Eşdizimsel Türkçe sözlük*. Ankara: Bilkent Üniversitesi Yayınları.
- Aksan, D. (2017). *Türkçenin gücü: dil, kültür, düşünce ilişkisi*. Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2018). *Her yönüyle dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2020). *Dil öğrenme yöntemleri*. Ankara: Dilbilim Yayınları.
- Aksan, Y. (2020). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve kelime bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (2019). *Dil öğretiminde bağlam temelli yaklaşımlar*. Ankara: Eğitim Yayınları.
- Aydın, S. (2021). *Dil öğreniminde bağlam ipuçlarının önemi*. Ankara: Eğitim Yayınları.
- Çakmak, C. (2014). Yabancılar Türkçe öğretiminin tarihçesine genel bir bakış denemesi. *Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 167-182.
- Çakır, Z. (2021). *Teknoloji destekli dil öğretimi*. İstanbul: Dijital Eğitim Yayınları.
- Çalışkan, A. (2021). *Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemleri*. İstanbul: Dil Yayınları.
- Çelik, A. ve Yılmaz, E. (2021). *Türkçe eşdizimsel sözlük*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Demir, A. (2020). *Tarihsel dönemlerde Türk dilciliği*. İstanbul: Dil ve Tarih Yayınları.
- Demir, F. (2019). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Dil Eğitim Yayınları.
- Demir, M. (2019). *Kelime öğretiminde bağlam kullanımı*. İstanbul: Eğitim Yayınları.
- Demirci, S. (2020). *Yabancı dil öğretiminde eşdizimlerin rolü*. İstanbul: Dilbilim Araştırmaları Yayınları.
- Demirel, Ö. (2014). *Yabancı dil öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2018). *Dil eğitimi ve öğretimi*. İstanbul: Eğitim Kitabevi.
- Demirel, Ö. (2019). *Dil Öğretimi: ilkeler yöntemler teknikler* (10. Baskı). Pegem Yayınları.
- Deny, J. (1921). *Grammaire de la Langue Turque (Dialecte Osmanli)*. Paris: Imprimerie Nationale.
- Dervişoğulları, N. (2008). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretilen sınıflarda oyunlarla sözcük öğretimi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Duran, E. ve Bitir, T. (2017). Bağlam temelli kelime öğretim yönteminin kelime kazanımına etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (11), 70-94.
- Eker, S. (2020). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ergin, B. (2019). *Avrupa'da Türkçe gramer çalışmaları*. Bursa: Uludağ Yayınları.
- Greenwood, S. C. ve Flanigan, K. (2007). Vocabulary instruction in the middle grades. *The Reading Teacher*, 61(3), 249-255.
- Kara, M. (2010). Kelime öğretiminde bağlamın önemi. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 32-40.
- Kara Özkan, N. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bağlam temelli sözcük öğretim yönteminin uygulanması*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi).

- Karaağaç, F. ve Güler, N. (2016). *Türkçe eşdizimsel sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karadağ, H. (2017). *Yabancı dil öğretiminde kelime öğretimi*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Karakaya, F. (2020). *Dil öğreniminde tekrar ve pekiştirme*. İstanbul: Dil Bilim Yayınları.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kaya, Z. (2020). *Etkili dil öğretimi: kuram ve uygulama*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Kılıç, R. (2015). *Türk dil devrimi ve eğitimdeki yansımaları*. İstanbul: Eğitim Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztürk, A. (2018). Hikâyeleştirme yöntemi ile kelime öğretimi. *Türkçe Öğretimi Dergisi*, 5(2), 53-65.
- Saussure, F. (2001). *Dil biliminin temel ilkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Şen, M. (2017). *Kelime öğretiminde bağlam ve anlam ipuçları*. İstanbul: Eğiten Kitap.
- Şenel, A. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisine yönelik bağlam temelli etkinliklerin etkisi*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Tıraş, Y. C. ve Ertürk, H. İ. (2015). Türk dil devrimiyle birlikte Türkçenin kazanımları, *Journal of Turkish Language and Literature*, 1(2), 205-220.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, (144), 71-72.
- Tüfekçioğlu, B. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme etkinlikleri ile sözcük öğretimi üzerine bir araştırma: Çukurova TÖMER örneği. *E-Dil Dergisi*, 2, 35-51.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Yavuz, M. (2011). *Türkçede eşdizimsel ilişkiler: Kuram ve uygulamalar*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yıldırım, A. (2008). *Eşdizim sözlükleri ve dil öğretimi üzerine çalışmalar*. Bursa: Akademik Araştırmalar Yayınevi.
- Yıldırım, A. (2018). *Eşdizim sözlükleri ve dil öğretimi üzerine çalışmalar*. Bursa: Akademik Araştırmalar Yayınevi.
- Yıldız, H. (2018). *Dil öğretiminde kelime bilgisi ve öğretimi yöntemleri*. Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Yılmaz, H. (2021). *Kelime öğretiminde yenilikçi yöntemler ve teknikler*. İstanbul: Dilbilim Yayınları.
- Yiğit, M. (2017). *Kültürel etkileşim bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: Arnavutluk'ta kültürel etkileşim desenleriyle*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Yiğit, M., Okcan Taşova, E., Büke Çavdar, C. ve Akdeniz, E. (2023). Ana dili Arapça olanlara Türkçe öğretiminde ortak söz varlığı üzerinden kelime öğretimi. M. Yiğit (Ed.). *Ana dili Arapça olanlara özel amaçlı Türkçe öğretimi içinde* (s. 15-34). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.